

מטרות מול הישגים האסטרטגיה בדרך לניצחון המוחלט

written by אל"מ במיל' פרופ' גבי סיבוני | 06.10.2024

ב-7 באוקטובר יצא החמאס למתקפתו הרצחנית כשתכליתה העיקרית הייתה להניע את כל גורמי ציר ההתנגדות בהובלת איראן להצטרף למערכה, לתקוף את ישראל, להחליש אותה ולהכשיר את התנאים להקרתה. חמאס השתלב ברעיון המסדר של האסטרטגיה האיראנית והיה חלק חשוב ב"טבעת האש" המקיפה את ישראל, ושעל בנייתה שקדה איראן בעשרות השנים האחרונות בהשקעה אדירה של משאבים והון אנושי. איראן זיהתה את הזירה הפלסטינית כרכיב חשוב ב"טבעת האש", תמכה וטיפחה את חמאס ואת הג'יהאד האסלאמי וסייעה לבניית היכולות הצבאיות בהספקת אמצעי לחימה, ידע צבאי ותמיכה כספית.

למלחמה הצטרף ארגון חיזבאללה, חוד החנית במחנה השלוחים האיראניים. זהו מיזם איראני עצום שבו הושקעו משאבים עצומים. חיזבאללה הצטרף למלחמה נגד ישראל ב-8 באוקטובר במטרה למתוח את היכולות הצבאיות של ישראל ולהסיט את הקשב האסטרטגי מהמלחמה מול חמאס. אלה היו ימים קשים לישראל שמצאה עצמה מושפלת, מדממת ובחוסר מוכנות. כל זאת כשתחושת הביטחון העצמי של הציר האיראני על רכיביו גואה.

איראן בנתה את שלוחיה לטובת שתי מטרות עיקריות. הראשונה הייתה לספק לאיראן הגנה מפני תקיפה ישראלית של תוכנית הגרעין באופן שתקיפה כזו תחשוף את ישראל למתקפה מעזה, מלבנון ומשאר זירות שלוחיה של איראן, בכלל זה מגורמי טרור חמושים היטב ביהודה ושומרון. המטרה השנייה הייתה להפעיל את כל מערך השלוחים הזה עת יבשילו התנאים למתקפה משולבת כשאיראן כבר בעלת יכולת גרעינית צבאית (או סף-גרעינית). או אז תגרום מתקפה כזו לקריסתה של מדינת ישראל, ולבסוף להשמדתה.

לא ניתן לראות את המלחמה ברצועת עזה ובזירה הצפונית כאירועים העומדים בפני עצמם. אף שאיראן הופתעה מעיתוי המתקפה של חמאס, הרי שמתקפה זו השתלבה היטב באסטרטגיה האיראנית. זו שילבה בין שבע זירות לחימה במטרה להניע מלחמה אזורית נגד ישראל. מעבר לכך, למלחמה האזורית שנכפתה על ישראל התבררו גם השפעות גלובליות. רוסיה וסין, המתנגדות לסדר העולמי הקיים, הצטרפו לתמיכה ב"ציר ההתנגדות" האיראני. לשיטתן, כל גורם הפוגע באינטרסים ובמעמד ארצות הברית ראוי לתמיכתן. בראייתן, כל פגיעה בנכסים, אינטרסים ומוניטין אמריקניים מחלישים את ארה"ב ופוגעים במעמדה הגלובלי, ויש בהם כדי לסייע להן לקדם את השינוי בסדר העולמי.

ב-16 באוקטובר 2023 קבע הדרג המדיני את מטרות המלחמה: מיטוט שלטון חמאס והשמדת יכולותיו הצבאיות והשלטוניות, הסרת איום הטרור מהרצועה על ישראל, יצירת תנאים להשבת

החטופים, וסילוק האיום הביטחוני מעזה על אזרחי ישראל. בסיום המלחמה יהיה לצה"ל, כך קבע הדרג המדיני, חופש פעולה מלא ללא מגבלות על הפעלת הכוח; חופש זה יאפשר סיכול תשתיות טרור, סיכול איומי טרור, ויבטיח את האפשרות למנוע שיקום תשתיות הטרור וארגון מחדש באופן המייצר איום על ישראל. בשלב זה של המלחמה לא הוגדרו מטרות מלחמה מפורשות בנוגע לזירה הצפונית, ולא בהתייחס להחזרת התושבים שפוננו מביתם. מטרה זו הוגדרה והוספה באופן רשמי למטרות המלחמה רק בחודש ספטמבר 2024.

לאורך חודשים ארוכים הסתפקה ישראל בתגובות מדודות לתוקפנות חיזבאללה. למעשה הכפיפה ישראל את עצמה ל"משוואות" שניסח נסראללה. לעיתים הייתה תגובתה של ישראל עוצמתית במיוחד, מה שבתורו גרר העלאת רף התקיפות של חיזבאללה. במהלך החודשים האלה ריכזה ישראל מאמץ בזירה הדרומית, כאשר צה"ל פועל לפירוק היכולות הצבאיות והשלטוניות של חמאס ברצועת עזה באמצעות תמרון יבשתי נרחב ובאמצעות תקיפות אוויריות. כיבוש רפיח ומרחב פילדלפי התרחש באיחור של כארבעה חודשים, לא לפני עימות גלוי עם הממשל האמריקני ועיכוב של משלוחי חימוש קריטיים.

עם העברת ריכוז המאמץ הצבאי של ישראל לזירה הצפונית (החל מאמצע ספטמבר 2024) הצליחה ישראל לערוף את רוב הנהגת הארגון, לפגוע ביכולות הפיקוד והשליטה ולהסב נזקים עצומים למאגרי הנשק ולתשתיות הארגון בכל לבנון. ישראל גם החלה לפעול קרקעית בדרום לבנון (1.10.2024) במטרה "לנקות" את דרום לבנון מנוכחות צבאית מאיימת של חיזבאללה ולאפשר את חזרת תושבי הצפון לביתם בבטחה. פעולות ישראל הצליחו לזרוע בארגון בוקה ומבולקה, תוהו ובוהו, פחד וחשדנות, הפוגעים ביכולת תפקודו ובכוח ההיזק שלו כלפי ישראל.

מהאמור לעיל, ניתן לזהות את עיקרי האסטרטגיה של ישראל. הרעיון העומד בבסיס האסטרטגיה הזו הינו, בשלב ראשון, סילוק חמאס והג'יהאד האיסלמי מלהיות גורם משפיע בזירה הדרומית; בשלב השני, פגיעה בחיזבאללה כדי לשנות את המצב בלבנון באופן יסודי ובמטרה לאפשר את השבת תושבי הצפון לביתם בבטחה, ואילו בשלב השלישי, שיתאפשר אחרי הפגיעה בשני הרכיבים המשמעותיים ביותר בציר האיראני² בעזה ובלבנון³ תיחשף איראן לנחת זרועה של ישראל כשהיא נטולת ההגנה של שלוחיה החשובים.

בהקשר הרחב הזה ניתן להבין את השימוש שעשה ראש הממשלה במושג "הניצחון המוחלט". המושג הוגחך על ידי יריבים פוליטיים שטענו שהאמירה ריקה מתוכן וכי לא ניתן להגיע "לניצחון המוחלט". אולם, פעולות ישראל מראות את ההיגיון המארגן של האסטרטגיה הישראלית, אסטרטגיה שתכליתה החלשה של ציר ההתנגדות, בדגש על איראן עצמה. זאת גם כתשתית לעיצוב ארכיטקטורה אזורית חדשה, שתסיר או לכל הפחות תחליש במידה ניכרת את האיום האיראני ואת יכולתה של איראן לפגוע בישראל ולערער את הביטחון האזורי.

להבדיל מתפיסת הסבבים וההתמכרות ל"קניית שקט" או להיגיון של "שקט ייענה בשקט" החליטה ישראל לשנות את כללי המשחק מן היסוד ולעבור לתפיסת הכרעה. במובן זה, "הניצחון

המוחלט" הוא באימוץ גישה התקפית ונחושה שתכליתה פירוק המערכת הקיימת, או בשפה האסטרטגית [?] שינוי מן המעלה השנייה, שמהותו היא שינוי של המערכת הקיימת, להבדיל משינוי מן המעלה הראשונה, שמהותו היא שינוי בתוך המערכת הקיימת. התוצאה המקווה ראויה בהחלט להתפרש כ"ניצחון מוחלט".

לפיכך, השלמת המהלך ברצף הצלחות של ישראל תהיה לא פחות מ"ניצחון מוחלט", שובר שוויון ו-Game Changer. השלמת הצלחה זו תפתח בפני ישראל והמרחב, כמו גם בפני ארה"ב ובעלי בריתה בעולם החופשי, את האפשרות לעיצובה של ארכיטקטורה אזורית חדשה. ארכיטקטורה המקדמת יציבות, ביטחון ושגשוג, תוך החלשה של איראן ושלוחיה כגורמים מערערי ביטחון ויציבות ומובילי טרור אסלאמי רדיקלי. תופעה שחלחלה גם לרחובות העולם החופשי, שטפה את הקמפוסים והייתה כשמן בעצמות אליטות אינטלקטואליות ותקשורתיות פרוגרסיביות, שהקפידו לזהות את ישראל כמקור הרוע וכפרי באושים של קולוניאליזם, אימפריאליזם ואפרטהייד דכאני.

בפרק זמן של פחות משנה הצליחה ישראל למוטט את חמאס ולהותירו עם יכולות שיריות בלבד. יכולות אלה תמשכנה להתפוגג עם השלמת המהלך הצבאי ברצועת עזה ופירוק מרכז הכובד האחרון והמשמעותי של חמאס בצפון הרצועה באמצעות השתלטות על המרכיב האזרחי (חלוקת הסיוע ההומניטרי), ולא רק באמצעות פעולה בממד הצבאי.

ההישגים של מדינת ישראל וצה"ל מרשימים בכל קנה מידה, ובוודאי שבפרספקטיבה היסטורית והשוואתית בהתייחס למידת ההצלחה של צבאות אחרים וקואליציות בינלאומיות במלחמות נגד המדינה האסלאמית, אלקאעידה, הטאליבן ואחרים. ההישג המרשים והחשוב מכול הוא בערעור ביטחונה של איראן ודחיקתה למרחב של מבוכה אסטרטגית קשה, בלבול, ובעיקר פגיעה קשה בנכסים אסטרטגיים שבהם השקיעה מאמץ רב-שנים ועתיר משאבים.

איראן איבדה את שני הרכיבים החשובים ביותר בציר ובמחנה שבנתה במשך שנים. ישראל הצליחה, הלכה למעשה, להחליש באופן מרשים את המערכת האיראנית, שהשפיעה על המערכת האזורית כולה. החלשת המערכת האיראנית ופירוק פוטנציאל האיום וההיזק שלה על ישראל ועל המרחב תוביל בהכרח לשינוי המערכת האזורית כולה ותשפיע בתורה גם על המערכת הבינלאומית.

אם מבחנה של אסטרטגיה הוא במהות השינוי שהיא מחוללת, ביכולתה להוביל לעיצוב המציאות באופן המשרת את האינטרסים החיוניים, בתחבולנות, בתהליכי למידה ושיפור ובזיהוי הזדמנויות ומינופן [?] הרי שבפרספקטיבה של שנה ניתן לזהות אסטרטגיה ישראלית מוצלחת. המלאכה עוד לא נשלמה, ויידרשו עוד זמן ומאמצים להשלמתה. אולם, לכשתושלם תגיע שעתם הגדולה של המדינאים, ועליהם החובה לתרגם את ההישגים המרשימים לתוחלת מדינית. או אז נוכל לזהות גם אסטרטגיה-רבתי במלוא תפארתה.